

Τοποθέτησις τοῦ προβλήματος

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

ΕΚ ΤΩΝ ΛΥΣΕΩΝ ΠΑΡΟΝΤΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΩΝ ΑΠΡΟΟΠΤΩΝ ΛΥΣΕΩΝ. Τὰ μεγάλα προβλήματα τοῦ πνεύματος ἔχουν τὴν λύσιν των ἐντὸς τοῦ ἐσωτερικοῦ των χώρου. Εἶναι δηλαδὴ ἀντικείμενον τῶν προβλημάτων αὐτῶν ὁ ἄνθρωπος. Ὑπάρχουν ἐπίσης προβλήματα, τῶν ὁποίων ἡ λύσις εὐρίσκεται εἰς τὸν ἀντικειμενικὸν χῶρον. Τῶν προβλημάτων αὐτῶν ὁ ἄνθρωπος εἶναι ὁ χῶρος παρουσιάσεως, ὄχι ὅμως καὶ τὸ ἀντικείμενον των. Τὰ προβλήματα τοῦ ἐξωτερικοῦ χώρου ἀποκτοῦν ἐντὸς τοῦ ἀνθρώπου μίαν πνευματικὴν διάστασιν, ἀλλὰ διὰ νὰ λυθοῦν πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, ὅτι τὰ συγκροτεῖ ὡς ἀντικείμενα τοῦ ἀνθρώπου. Συμβαίνει λοιπὸν τὰ προβλήματα, τῶν ὁποίων ἡ λύσις εὐρίσκεται ἐκτὸς τοῦ ἐσωτερικοῦ των χώρου, νὰ εἶναι τὰ εὐκόλα προβλήματα τῆς ιστορίας. Ἡ εὐκολία των συνίσταται εἰς τὸ γεγονός, ὅτι διὰ τὴν ἀπάντησίν των δὲν εἶναι κατ' οὐσίαν ὑπεύθυνος ὁ ἄνθρωπος, ἀλλὰ τὸ ἀντικείμενον του.

Ἡ ἐποχὴ μας ἐδημιούργησεν ἐκ τῶν εὐκόλων προβλημάτων τοῦ ἀνθρώπου τὸ δυσκολώτερον πρόβλημα τῆς ιστορίας. Τοῦτο συνέβη

καθ' ὃν λόγον ὁ ἄνθρωπος ἔπαυσε νὰ διαπιστώνῃ τὰ ἐξωτερικά του προβλήματα καὶ κατόπιν νὰ ἐρωτᾷ τὴν φύσιν, πῶς θὰ λυθοῦν, ἀλλ' ἀντιθέτως ὑποχρεώνει τὴν φύσιν νὰ τοῦ δείξῃ τὴν προβληματικὴν τῆς ὄψιν καὶ ἀκολούθως νὰ δώσῃ μόνῃ τῆς τὴν ἀπάντησιν. Ἐρωτήματα καὶ ἀπαντήσεις ἀπέκτησαν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εἰς τὴν σημερινὴν ἐποχὴν μίαν ἀνεξαρτησίαν ἐκ τοῦ ἀνθρώπου. Προβλήματα καὶ λύσεις ἔγιναν γεγονότα, διὰ τὰ ὁποῖα εὐθύνεται συνεχῶς περισσότερον μία εἰδικὴ διαρρύθμισις τοῦ ἀντικειμενικοῦ κόσμου. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς τὸ βασικὸν πρόβλημα τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶναι, πῶς θὰ λύσῃ τὰ προβλήματά του, ἀλλὰ πῶς θὰ ἐσωτερικεύσῃ τὴν νέαν σχέσιν μεταξὺ προβλήματος καὶ λύσεως, μίαν συνάρτησιν, ἐκ τῆς ὁποίας ἐξαρτᾶται ἡ ζωὴ καὶ ἡ σκέψις του, μὲ ἄλλους λόγους πῶς θὰ φέρῃ τάξιν εἰς τὸ κράτος τῶν ἐξωτερικῶν λύσεων.

Ἄφ' ὅτου ὡς πρόβλημά του ἔχει τὴν λύσιν, δὲν θὰ ἔπρεπεν ὁ ἄνθρωπος νὰ περιμένῃ τὴν λύσιν ἐκ τῆς λύσεως. Αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἐν τούτοις δὲν τὸ ἔχει ἀκόμη ἀντιληφθῆ καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἀναπτύσσει συστήματα λύσεων μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ λυθῇ καὶ τὸ πρόβλημα, τὸ ὁποῖον παρουσιάζουν ὡς λύσεις. Τὸ πρόβλημα λοιπὸν αὐτὸ ἀνήκει εἰς τὰ μεγάλα προβλήματα τοῦ ἀνθρώπου, ἔχει δηλαδὴ τὴν λύσιν τοῦ εἰς τὸν ἐσωτερικόν του χῶρον. Ἡ ἀνωτέρω πρότασις σημαίνει, ὅτι διὰ τὴν λύσιν ὑπεύθυνος εἶναι κατὰ βάσιν ὁ ἄνθρωπος καὶ ὄχι, ὅτι τὸν περιβάλλει. Αὐτὴν τὴν φορὰν ὁ ἄνθρωπος φέρει τὴν εὐθύνην καὶ διὰ τὸ πρόβλημα καὶ διὰ τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος. Εἰς τὰς περιπτώσεις τῶν ἐξωτερικῶν λύσεων δὲν εὐθύνεται ὅμως οὔτε διὰ τὴν λύσιν οὔτε διὰ τὸ πρόβλημα.

Μέχρις ὅτου ἀνέτειλεν ἡ σημερινὴ τεχνικὴ, ὁ ἄνθρωπος εἶχε κατὰ καιροὺς σχηματίζει τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι τοῦλάχιστον διὰ τὰ προβλήματά του ἦτο ἐκεῖνος ὑπόλογος. Αὐτὸ ἀσφαλῶς εἶναι μέχρις ἐνὸς βαθμοῦ ἀναντίρρητον, ὅμως τὸ πρόβλημα ὑπῆρχεν ἐνώπιόν του εἴτε τὸ ἔλυνε εἴτε τὸ παρέβλεπε. Διὰ τοῦτο, ὁσάκις κατῴρθωνε νὰ ἐντοπίσῃ τὸ πρόβλημά του, εὔρισκε συνήθως μίαν λύσιν, ἢ ὁποῖα σχεδὸν πάντοτε συνώδευε τὴν ζωὴν του καὶ τὴν ζωὴν τῶν ἀπογόνων του. Ὁρισμένα προβλήματα, τὰ ὁποῖα δὲν εὗρήκαν εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν ἀπάντησιν, ἐλύθησαν ὑπὸ τῶν ἐπομένων ἐποχῶν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὅμως τὰ προβλήματα αὐτὰ ἦσαν φροντίδες μεμονωμένων ἀνθρώπων, χωρὶς οἱ ἄλλοι οὔτε νὰ τὰ φαντάζωνται. Ἡ σημερινὴ ἐποχὴ ἐπέτυχε νὰ δώσῃ εἰς ὅλα τὰ προβλήματα τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, τὰ ὁποῖα ἀπησχόλησαν ἀνὰ τοὺς αἰῶνας τοὺς εὐφαντάστους, θεαματικὴν ἀπάντησιν καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ εὐρεθῇ πρὸ μιᾶς ἐλλείψεως προβλημάτων, ὥστε νὰ στρέψῃ τὴν προσοχὴν τῆς ὑπεράνω τῆς γῆς ἢ ἐντὸς τῶν ἀοράτων πραγμάτων καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ, διὰ νὰ συνεχίσῃ τὴν κατεύθυνσιν τῆς καὶ νὰ ἐπιζήσῃ ὁ ἄνθρωπος, νὰ δώσῃ ἐντολὴν εἰς τὰ ἔργα τῆς νὰ ἐφευρίσκουν συνεχῶς νέα προβλήματα καὶ νὰ ἐπιβάλλουν ἀναλόγους λύσεις. Ἀπεδείχθη δηλαδὴ σήμερον, ὅτι καὶ διὰ τὸ πρόβλημα καὶ διὰ

τὴν λύσιν του, ὅταν ἀναφέρωνται εἰς τὸν ἐξωτερικὸν χῶρον, ὑπεύθυνος δὲν εἶναι ὁ ἄνθρωπος.

Αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ γεγονός, ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἀνεύθυνος καὶ διὰ τὰ ἐξωτερικά του προβλήματα καὶ διὰ τὴν λύσιν των, ἀποτελεῖ τὸ κεντρικὸν πρόβλημα τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου. Διότι, ἐνῶ μέχρι τώρα ὁ ἄνθρωπος εἶχε τοῦλάχιστον τὴν δυνατότητα νὰ ἐκλέγη ἐκεῖνα ἐκ τῶν προβλημάτων τοῦ περιβάλλοντός του, τὰ ὁποῖα ἐφαίνοντο σημαντικὰ διὰ τὴν ζωὴν του, σήμερον δέχεται ἐκ τῶν ἔξω τὰ προβλήματά του, εἴτε τὰ ὑπώπτευσεν εἴτε ὄχι καὶ ἀναγκάζεται ἐν συνεχείᾳ νὰ συμμορφωθῆ πρὸς τὰ αἰτήματα τῆς λύσεως, διὰ νὰ δημιουργηθοῦν τὰ προηγούμενα νέων προβλημάτων. Ὅτι λοιπὸν καθιστᾷ τὴν ὑπαρξιν τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου προβληματικὴν, εἶναι ὅτι ἐδόθη εἰς τὸ περιβάλλον ἢ ἐντολὴ νὰ παρουσιάσῃ καὶ νὰ λύῃ προβλήματα κατὰ τέτοιον τρόπον, ὥστε ἐπὶ τῶν λύσεων αὐτῶν καὶ τῶν ἀποτόκων προβλημάτων νὰ τοποθετῆται ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἱστορία. Εἰς τὴν ἐποχὴν μας λοιπὸν τὸ πρόβλημα δὲν ἔρχεται τελικῶς ἐκ τῶν ἔξω, ἀλλ' εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν ἀναγνωρίζει ὡς προβλήματα, πλὴν ὅσων ἔρχονται ἔξωθεν. Τὸ πρόβλημα συνεπῶς τοῦ ἀνθρώπου τῆς ἐποχῆς μας ἀνήκει εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν μεγάλων προβλημάτων, ἐκείνων δηλαδὴ τὰ ὁποῖα ἔχουν καὶ τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος των ἐντὸς τοῦ ἀνθρώπου. Τὰ μεγάλα προβλήματα ἔχουν μόνον ἐσωτερικὸν χῶρον.

Ο ΧΩΡΟΣ ΤΗΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ. Ἐντὸς τῶν μεγάλων προβλημάτων φιλοξενεῖται ἡ ἔσω πλευρὰ τοῦ κόσμου. Ἄνθρωπος καὶ κόσμος ἀναπτύσσουν ἐντὸς τοῦ χώρου αὐτοῦ ἐσωτερικοὺς δεσμούς. Ἐξ αὐτοῦ συνάγεται, ὅτι ὁ κόσμος καὶ ὁ ἄνθρωπος μένουσιν διὰ τὸ πνεῦμα προβλήματα. Ὅταν ὅμως τὰ προβλήματα αὐτὰ κερδίζουν τὴν ἐσωτερικὴν των διάστασιν, τὸ πνεῦμα οἰκοδομεῖ τὸ ἱστορικὸν του μέγεθος. Τὸ πνεῦμα εἶναι ὁ τρόπος, μὲ τὸν ὁποῖον ὁ ἄνθρωπος ἐσωτερικεύει τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν κόσμον. Ἡ ἐσωτερικεύσις αὕτη λέγεται ἱστορία.

Προϋποθέτει ὡς ἐκ τούτου ἡ ἱστορία τὸν χῶρον, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου ὁ κόσμος καὶ ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι ὅπως φαίνονται, ἀλλὰ παρουσιάζουσιν τὴν ἐσωτερικὴν των συνοχὴν. Ὁ ἄνθρωπος τῆς ἱστορίας προσκαλεῖ τὸν κόσμον ἐντὸς του, δηλαδὴ συλλέγει τὸν ἑαυτὸν του ἐκ τοῦ κόσμου. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον κυριεύει τὸν κόσμον καὶ τὸν ἄνθρωπον καὶ ζῆ ὡς πνευματικὸς ἔλεγχος τῆς συμπεριφορᾶς των. Ἱστορία ὅμως δὲν εἶναι μία ἐξωτερικὴ συνθήκη, ἢ ὁποῖα ἀπὸ ἐνὸς ὠρισμένου χρόνου καὶ μετέπειτα χαρακτηρίζει τὴν ἀνθρωπότητα, ἀλλ' ἡ τοποθέτησις τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ κόσμου ἐντὸς τοῦ πνεύματος. Διὰ τοῦτο ὑπάρχουσιν καὶ σήμερον ἀντιστόρητοι ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι συμπεριφέρονται ἐκτὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀντὶ νὰ ἐλέγχουσιν, ἀπλῶς ὑποφέρουσιν τὴν συμ-

περιφοράν τοῦ κόσμου. Ἴσως μάλιστα ἡ ἱστορία νὰ εὑρίσκειται δι' αὐτὸν τὸν λόγον σήμερον εἰς τὴν κρισιμωτέραν στιγμὴν τῆς, διότι ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁ κόσμος ἀρχίζουν νὰ χάνουν προγραμματικῶς τὸν ἐσωτερικὸν των χαρακτήρα. Ἐμφανίζεται εἰς τὴν ἐποχὴν μας καὶ πάλιν ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος παραβλέπει τὸν ἄνθρωπον καὶ τοποθετεῖται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ κόσμου, χωρὶς νὰ ὑπολογίζῃ ἢ νὰ παραδέχεται τὴν διάστασιν τοῦ βάθους, χωρὶς νὰ παρέχῃ εἰς τὴν ὑπαρξίν του καὶ τὸν κόσμον πνευματικὴν φιλοξενίαν. Ὄταν ὁ ἄνθρωπος παραμένῃ ἐκτὸς τῆς ἱστορίας ἢ τὴν ἀρνῆται, δὲν ἔχει παρελθὸν οὔτε μίαν ιδέαν τοῦ μέλλοντος, ἀλλὰ ζῆ διὰ νὰ κατορθώῃ νὰ ζήσῃ, νὰ δεσμεύῃ δυνάμεις καὶ νὰ δεσμεύεται ἐκ μέρους δυνάμεων εἰς τὴν σκιάν τῶν ἐρωτήσεων, τί εἶναι αὐτὸς ὁ ἴδιος καὶ τί εἶναι ὁ κόσμος, τί τὸν συνδέει πρὸς τὸν κόσμον καὶ τί σημαίνει ἡ κοινὴ των παρουσία.

Ὄπου ὑποβάλλονται τὰ ἐρωτήματα αὐτά, ὁ ἄνθρωπος ἐπιστρέφει εἰς τὸν ἄνθρωπον. Γίνεται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ ἄνθρωπος τὸ πρόβλημα τοῦ ἀνθρώπου καὶ καθὼς ἀνοίγει ἐντὸς τοῦ προβλήματος αὐτοῦ τὸν χώρον τῆς ἱστορίας, δεσμεύει τὸ κράτος τῆς τύχης, προσφέρει ἐκεῖνος εἰς τὴν ὑπαρξίν του τὴν μορφήν καὶ τὸ περιεχόμενόν τῆς, γίνεται ὁ δημιουργὸς τῆς ἱστορικῆς του μοίρας. Ὄταν ὁ ἄνθρωπος παραχειμάζῃ ἐκτὸς τῶν προβλημάτων του, γίνεται παίγνιον τῶν ἱστορικῶν ἀνέμων. Ὁ κόσμος χάνει τότε τὴν διαφάνειάν του καὶ ὁ ἄνθρωπος πράττει, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τὸν λόγον τῆς πράξεως. Τὰ προβλήματά του ἀποκτοῦν ὄρατὴν ὄψιν καὶ τὸν πλησιάζουν, χωρὶς νὰ τὸν ἀναγκάζουν νὰ σκεφθῇ, δηλαδή νὰ τοῦ ἐπιτρέπουν νὰ ἐσωτερικεύσῃ τὸν προβληματικὸν του κόσμον. Ἀκολουθοῦν τότε τὰ προβλήματα τῆς ἱστορίας ἕνα δρόμον, ὁ ὁποῖος ἀφήνει τὸν ἄνθρωπον ἐκτὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ ἐπιβάλλουν ἐκεῖ τὴν αὐθαιρεσίαν των. Ὄταν λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος ζῆ ἐκτὸς τοῦ ἀνθρώπου, δὲν πορεύεται πρὸς τὰ προβλήματά του, ἀλλὰ τὰ προβλήματά του πορεύονται πρὸς ἐκεῖνον.

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν τότε ἀκριβῶς ὁ ἄνθρωπος γίνεται ἐπικίνδυνον πρόβλημα, ὅταν δὲν γνωρίζῃ τὸ πρόβλημά του. Διὰ τὸν ἴδιον λόγον μεγάλοι καὶ δύσκολοι εἶναι οἱ δρόμοι, οἱ ὁποῖοι ὀδηγοῦν εἰς τὸ πρόβλημα. Ἡ λύσις εἶναι κάποτε μία ἀσήμαντος λεπτομέρεια τῆς γνώσεως τοῦ προβλήματος ὡς προβλήματος. Ὅσον ὁμως τὸ πρόβλημα εἶναι μεγαλύτερον, τόσον ἡ λύσις εἶναι συνυφασμένη μετὰ τὴν συνείδησίν του, τόσον ἡ συνείδησις τοῦ προβλήματος σημαίνει, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀνακαλύπτει τὸν ἄνθρωπον. Παράδειγμα διὰ τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ἀποτελεῖ ἡ γλῶσσα. Ἐὰν ἡ γλῶσσα γίνῃ πρόβλημα, ἡ λύσις δὲν θὰ εὑρεθῇ κάπου ἄλλου, ἀλλὰ θὰ εἶναι ἡ προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπου νὰ συλλάβῃ τὸν τρόπον τῆς βασικῆς του ἐκφράσεως καὶ κατὰ τοῦτο νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν του. Ἡ προσπάθεια αὕτη ἀνήκει εἰς τὴν λειτουργίαν τῆς γλώσσης, δηλαδή τὸ πρόβλημα θὰ λυθῇ μετὰ τὴν ἐσωτερίκευσίν του. Τὸ κατ' ἐξοχὴν ἀγώνισμα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ ἐσωτερίκευσις τῶν προβλημάτων του. Αὐτὸ σημαίνει, ὅτι τὸ γεγο-

πὸς τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος εἶναι ἡ εἴσοδος τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸν ἄνθρωπον.

Η ΓΛΩΣΣΑ ΩΣ ΠΡΟΤΥΠΟΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΤΕΧΝΙΚΗΣ. Ὑπάρχουν προβλήματα, τὰ ὅποια, ἀντὶ νὰ ἐσωτερικευθῶν, ἐξωτερικεύουν τὸν ἄνθρωπον. Τότε ἀντιστρέφεται ἡ τάξις τῆς ἱστορίας καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐπιστρέφει εἰς τὴν ἐποχὴν, ἡ ὅποια εἶχε προηγηθῆ τῆς γλώσσης. Ὑπάρχουν ὁμως ἐπίσης προβλήματα, τὰ ὅποια ἔχουν ὡς θέμα, ὅ,τι ἐξωτερικεύει τὸν ἄνθρωπον, ὅ,τι τὸν ἐπαναφέρει εἰς τὴν προῖστορίαν. Ἡ βάσις ὅλων αὐτῶν τῶν προβλημάτων εἶναι ἡ γλῶσσα. Διὰ πρώτην φοράν ὁ ἄνθρωπος ἀνεκάλυψε τὸν ἄνθρωπον, ὅταν τὸν ἐτοποθέτησεν εἰς τὴν γλῶσσαν, ὥστε νὰ ὑπάρχη καὶ συγχρόνως νὰ ἔχη τὴν ὑπαρξίν του, νὰ θέλῃ καὶ συγχρόνως νὰ γνωρίζῃ τὴν θέλησίν του, νὰ ζῆ ἐντὸς τοῦ κόσμου καὶ συγχρόνως νὰ περιέχῃ τὸν κόσμον καὶ τὴν ζωὴν του ὡς ὃν ἐσωτερικῶν σχέσεων. Ἡ γλῶσσα ἐπέτρεψε δηλαδὴ εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ παρουσιασθῆ ὡς πρόβλημα, νὰ εἶναι, ὅ,τι εἶναι, ἐντὸς ἐνὸς χώρου, ὁ ὁποῖος τὸν ἀντικατροπτίζει καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὸν προσφέρει εἰς τὸν ἑαυτὸν του.

Σήμερον ἐν τούτοις ἡ γλῶσσα ἀρχίζει νὰ μεταβάλλῃ τὴν ἱστορικὴν τῆς κατεύθυνσιν καὶ νὰ συνεπικουρῇ τὰ προβλήματα, διὰ τῶν ὁποίων ὁ ἄνθρωπος ἐγκαταλείπει τὸν ἄνθρωπον, διὰ νὰ τακτοποιηθῆ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ κόσμου. Εἰς τὴν γλῶσσαν παίζεται λοιπὸν σήμερον ἡ μοῖρα τοῦ βάθους, διαλύονται οἱ δεσμοὶ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ κόσμου, παρουσιάζεται τὸ βάθος ὡς ἐπιφάνεια καὶ ἡ ἐπιφάνεια ὡς βάθος. Ὅπως ὠδήγησε τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ἱστορίαν, ἡ γλῶσσα ἐπιχειρεῖ σήμερον νὰ κλείσῃ τὸν ἱστορικὸν κύκλον. Τί θὰ συμβῆ, ὅταν ὁ κύκλος τῆς ἱστορίας περατωθῆ, εἶναι ἐξ ἴσου ἄδηλον, ὅπως ἄδηλος εἶναι καὶ ὁ ἄνθρωπος προτοῦ ἀνέλθῃ εἰς τὴν ἱστορίαν. Ἡ γλῶσσα ὁμως σήμερον δὲν ὀδηγεῖ ἀπλῶς τὸν ἄνθρωπον εἰς τὰ πρότερον τῆς ἱστορίας, ἀλλὰ ταυτοχρόνως εἰς τὴν ἐποχὴν, ἡ ὅποια εἶχε προηγηθῆ τῆς ἰδικῆς τῆς ἐμφανίσεως. Πῶς συμβαίνει αὐτὸ τὸ γεγονός, εἶναι τὸ θέμα τοῦ παρόντος μελετήματος. Τί ἦτο ὁ ἄνθρωπος, προτοῦ ἀποκτήσῃ γλῶσσαν, εἶναι μία ἐρώτησις, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν ἀπαντᾷ οὔτε ἡ μυθολογία, διότι ἡ μυθολογία προὔποθέτει τὴν γλῶσσαν. Τί θὰ εἶναι ὁμως ὁ ἄνθρωπος, ἀφοῦ χάσει τὴν γλῶσσαν, θὰ τὸ δείξῃ ἡ τεχνικὴ ὄχι βεβαίως γλωσσικῶς, ἀλλὰ μέσῳ ἐκφράσεων, αἱ ὁποῖαι ἤδη ἔχουν λάβει θέσιν ἐκτὸς τοῦ γλωσσικοῦ χώρου.

Πρὸς τὸ παρὸν ἐν τούτοις ἡ γλῶσσα, ἐκτὸς τῶν κρυφῶν σχέσεων, τὰς ὁποίας συνάπτει πρὸς τὴν τεχνικὴν, ὄχι μόνον δὲν εἶναι τεχνικῶς ἀδιάφορος, ἀλλὰ μία τεχνικὴ δύναμις ἐξ ἴσου ἰκανὴ νὰ μεταφέρῃ καὶ νὰ συναθροίσῃ τοὺς ἀνθρώπους, ὅπως αἱ λοιπαὶ μορφαὶ τῆς ἐνεργείας. Ἄν ὁμως αἱ λοιπαὶ μορφαὶ τῆς ἐνεργείας μεταφέρουν καὶ συνα-

θροίζουσαν τὰ σώματα, τὴν ἀριθμητικὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀνθρώπου, ἡ γλῶσσα ἐπιχειρεῖ τὴν μεταφορὰν καὶ τὴν συνάθροισιν ἀνθρώπων φορτωμένων μὲ τὸ βάρος τῆς ἱστορίας. Τὰ εἶδη τῶν τεχνικῶν ἐνεργειῶν συναγωνίζονται τὴν σημερινὴν γλῶσσαν, δηλαδὴ ὑποχρεώνουν τὸν ἄνθρωπον νὰ μεταβάλλῃ στάσιν, χωρὶς νὰ συμμετέχῃ ἐσωτερικῶς εἰς τὴν μετακίνησιν αὐτῆν. Ἡ κινητοποίησις ἀκριβῶς τοῦ ἀνθρώπου χωρὶς τὴν ἐσωτερικὴν του συμμετοχὴν, εἶναι τὸ γλωσσικὸν ἔργον τῆς ἐποχῆς μας. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς ἡ γλῶσσα ἀποτελεῖ τὸ πρότυπον τῶν προβλημάτων τῆς τεχνικῆς ὡς βασικὴ πρώτη ὕλη διὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸν αἰῶνα τῆς ἐσωτερικῆς σιωπῆς, τὸν ἀμέτρητον χρόνον, ὁ ὁποῖος ὠδήγησε τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν γλωσσικὴν του ἔκφρασιν.

Ἄφ' ὅτου παρουσιάσθη μέχρι σήμερον ἡ γλῶσσα ὑπῆρξεν ὁ χώρος, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου ὁ ἄνθρωπος συνέλαβε τὸν ἄνθρωπον. Ἀπὸ τῆς πλευρᾶς αὐτῆς ἡ γλῶσσα εἶναι ὁ πρόγονος ὅλων τῶν προβλημάτων ἐσωτερικοῦ χώρου. Ὅ,τιδήποτε ὀνομάζεται πολιτισμὸς, εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς συλλήψεως τοῦ ἀνθρώπου ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου, συνεπῶς τέκνον τῆς γλώσσης. Ἐὰν τὰ ζῶα μίαν ἡμέραν ἀποκτήσουν λόγον, ὁ ἄνθρωπος θὰ χάσῃ τὰ πνευματικά του πρωτοτόκεια. Χωρὶς ὅμως τὴν γλῶσσαν, τὸ ζῶον μένει ἀσύλληπτον εἰς τὸν ἑαυτὸν του, περιπλανᾶται ἐκτὸς τῆς φύσεώς του, συγχέεται πρὸς ὅ,τι τὸ περιβάλλει, δὲν κατευθύνει δηλαδὴ τὴν προσοχὴν του, ἀλλ' εἶναι καὶ πράττει ὅ,τι τοῦ ἐπιβάλλει ὁ ἐξωτερικὸς κόσμος. Ἡ γλῶσσα ὑπῆρξεν ἡ στροφή τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Μὲ τὴν γλῶσσαν του ὁ ἄνθρωπος ἀπεσπάσθη ἐκ τοῦ κόσμου καὶ ἐδημιούργησεν ἐντὸς του ἓνα πολὺ εὐρύτερον κόσμον. Ὁ κόσμος τῶν ὀρατῶν πραγμάτων ἐχώρεσεν ἔκτοτε εἰς τὸν κόσμον τοῦ ἀνθρώπου.

Τὸ πρᾶγμα εἶχε κοσμογονικὴν σημασίαν, διότι τελικῶς ἐσήμαινε περιορισμὸν τοῦ κόσμου. Ἡ γλῶσσα ἔθεσεν εἰς τὸν κόσμον ὄρια, δὲν τοῦ ἐπέτρεψε νὰ εἶναι ὅ,τιδήποτε ἤθελεν ἐκεῖνος, ἀλλὰ τοῦ καθώρισε τρόπους συμπεριφορᾶς. Τὸ ἀποκορύφωμα τῆς γλώσσης παρουσιάζεται εἰς τὴν τεχνικὴν. Ὅχι μόνον ὁ κόσμος δὲν ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ εἶναι αὐθαίρετος, ἀλλ' ὀφείλει νὰ ἐφαρμόζῃ τὸ σχέδιον τοῦ ἀνθρώπου, νὰ ὑπάρχῃ μόνον ἐφ' ὅσον ὑποτάσσεται, νὰ πλησιάζῃ τὸν ἄνθρωπον περιορισμένος ἐντὸς ἐνὸς πνευματικοῦ σχήματος. Ἡ τεχνικὴ λοιπὸν ὑπῆρξεν κατὰ τοῦτο τὸ τελικὸν ἀποτέλεσμα τῆς γλώσσης: ἡ κατάληξις τῆς ἐσωτερικεύσεως τοῦ ἀνθρώπου.

ΑΦ' ΟΤΟΥ Η ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΤΕΛΗΞΕΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΕΧΝΙΚΗΝ.

Πῶς συμβαίνει λοιπὸν νὰ γίνεταί εἰς τὴν ἐποχὴν μας παγκόσμιος λόγος περὶ γλώσσης, ἡ θεωρητικὴ σκέψις νὰ προσέχῃ συνεχῶς περισσότερο τοὺς νόμους τῆς ἐκφράσεως, ἄνθρωποι νὰ χωρίζονται εἰς γλωσσικὰ παρατάξεις, ὠρισμένοι νὰ ἰκετεύουν τὴν γλῶσσαν νὰ τοὺς

σώση, οί περισσότεροι νὰ θυσιάζουν τὴν ὁμιλίαν εἰς τὴν ὄρασιν, ἄλλοι νὰ ὁμιλοῦν, διὰ νὰ μὴ πληροφορηθοῦν, ὅ,τι θὰ ἔπρεπε νὰ μάθουν καὶ κάποτε νὰ λογομαχοῦν διὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα δὲν ὑποπτεύουν ἢ παρατηροῦν χωρὶς τὸ δικαίωμα νὰ ἐλέγξουν καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ, πῶς συμβαίνει σήμερον νὰ περιαιτολογοῦν τὰ πράγματα, νὰ ὑπαγορεύουν τοὺς λόγους καὶ νὰ ἐπιβάλλουν τὴν πράξιν τῶν ἀνθρώπων, νὰ γίνεται ἡ γλῶσσα ὁ τρόπος, μὲ τὸν ὁποῖον ὁ ἄνθρωπος παρακάμπτει τὸν ἄνθρωπον, ἢ ἀντεπίθεσις τοῦ κόσμου ἐναντίον τοῦ ἀνθρώπου, ὁ σκηνοθέτης τῆς δραματικωτέρας φάσεως τῆς ἱστορίας;

Ἡ ἐρώτησις περιέχει τὴν ἀπάντησίν της. Ἐὰν γλῶσσα εἶναι ὁ περιορισμὸς τῆς πραγματικότητος ἐντὸς τοῦ ἀνθρώπου, θέμα τῆς ἐρωτήσεως εἶναι τὸ χάσμα μεταξὺ τοῦ λόγου καὶ τῆς οὐσίας τοῦ λόγου. Σημαίνει αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, ὅτι ὁ κόσμος καὶ ἡ γλωσσική του ἔκφρασις διαφεύγουν τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ ἀνθρώπου; Τὸ πρόβλημα ἴσως εἶναι βαθύτερον: Εἰς τὴν γλῶσσαν παύει νὰ ἐσωτερικεύεται ὁ ἄνθρωπος. Τὸ γεγονός ἔχει τόσην σημασίαν διὰ τὴν παρουσίαν τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς, ὅσην εἶχε καὶ τὸ κατόρθωμα τῆς στροφῆς του πρὸς τὰ ἔσω, ἢ περιγραφή τοῦ κόσμου καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἡ ἐσωτερικὴ συνέπεια τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ γλῶσσα δὲν κατορθώνει σήμερον νὰ περιγράψῃ τὸν κόσμον καὶ δὲν συνέχει τὸν ἄνθρωπον. Ὁ κόσμος καὶ ἡ πράξις ἐπαναστατοῦν κατὰ τῆς γλώσσης, νὰ διατὶ ὁ ἄνθρωπος εὐρίσκεται ἐνώπιον μιᾶς νέας παγκοσμίας ἐποχῆς.

Μεταξὺ τῆς κλασσικῆς ἐποχῆς τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν γλωσσικῶν δυνατοτήτων τῆς ἐποχῆς μας ὡς πρὸς τὴν γλῶσσαν δὲν ἐσημειώθη καμμία ἀπολύτως πρόοδος. Αὐτὸ σημαίνει, ὅτι, πλὴν μεμονωμένων περιπτώσεων, ἡ ἐσωτερίκευσις τοῦ ἀνθρώπου δὲν συνέχισε τὴν ἐξέλιξίν της. Ἡ γλῶσσα ἰδίως τῶν μεγάλων λαῶν, ἔμεινε δι' αὐτὸν τὸν λόγον στάσιμος ἢ παρεχώρησε τὴν θέσιν της εἰς νέα ἰδιώματα, χωρὶς νὰ μεσιτεύσῃ τὴν ἐσωτερίκευσιν τοῦ ἀνθρώπου, ὥστε ὁ ἄνθρωπος νὰ πρέπει νὰ ἐσωτερικευθῇ ἐξ ἀρχῆς. Ἐγινε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ γλῶσσα ἀντικείμενον ἐξωτερικῆς μαθήσεως, κάποτε ἐπέζησεν ὡς γενικευόμενος ἀναχρονισμὸς καὶ σήμερον, ὅτε ἦλθε τὸ τεχνικὸν πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἀρχίζει νὰ ἐξωτερικεύῃ τοὺς φορεῖς της καὶ νὰ συμπαρασύρῃ εἰς τὴν ἐξωτερίκευσιν αὐτήν, ἀπὸ κοινοῦ πρὸς τὴν ὑπόλοιπον γλωσσικὴν παρακαταθήκην τοῦ κόσμου, ὅλον τὸν κόπον τῆς ἱστορικῆς της διαστάσεως. Ποῦ θὰ καταλήξῃ τὸ παγκόσμιον γεγονός τῆς ἀποδεσμεύσεως τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐκ τῆς γλώσσης, εἶναι ἡ μεγάλη φροντίς τοῦ μέλλοντος. Ὅπωςδήποτε ἡ γλῶσσα τῆς τεχνικῆς ἐποχῆς ἀποστρέφεται τὴν ἱστορικὴν της συνήθειαν νὰ προσκαλῇ τὸ εἶναι ἐντὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ γίνεται ρυθμιστὴς τῶν κινήσεων, αἱ ὁποῖαι δὲν προϋποθέτουν τὸν ὑπεύθυνον ἄνθρωπον.

ΦΡΟΝΤΙΔΕΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΣΥΝΕΙΔΗΣΕΩΣ ΔΙΑ ΤΗΝ ΓΛΩΣΣΑΝ. Ἡ γλῶσσα τῆς ἐποχῆς μας παύει νὰ ἐκφράζη, διὰ νὰ προσαρμόζη τὸν ἄνθρωπον εἰς τὰ αἰτήματα τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου. Δὲν ἀναχωρεῖ ἐπομένως ἐκ τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' ἀναφέρεται εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ἀντὶ νὰ τοῦ ἀποκαλύπτῃ τὴν πραγματικότητα, τοῦ ἐπιβάλλει τὴν στάσιν του. Ἡ στάσις τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶναι σήμερον ἀποτέλεσμα τῆς ἐμπειρίας, ἀλλὰ προϋπόθεσις διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς πραγματικότητος. Ἡ στάσις τοῦ ἀνθρώπου ἐντὸς τοῦ κόσμου προηγείται σήμερον τῆς γνώσεως τοῦ κόσμου, δηλαδὴ σήμερον ἡ πράξις προηγείται τῆς γλώσσης, γίνεται ὁ πρωτεύων ὄρος τῆς ζωῆς, μία ἐξωτερικὴ καὶ μία ἐσωτερικὴ κίνησις ἐκτὸς τοῦ γλωσσικοῦ χώρου. Ὁ ἄνθρωπος δὲν σχετίζεται λοιπὸν σήμερον πρὸς τὴν γλῶσσαν, ὅπως ἄλλοτε, δὲν τοποθετεῖ τὴν ὑπαρξίν του ἐντὸς τῆς, δὲν χρειάζεται τὸ παρελθόν του διὰ νὰ ἐκφρασθῇ καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ δώσῃ ἐγγυήσεις οὔτε δι' ὅ,τι ἰσχυρίζεται οὔτε δι' ὅ,τι πληροφορεῖται καὶ πολὺ ὀλιγώτερον νὰ διαπιστώσῃ, ὅτι μὲ τὴν τοποθέτησιν τῆς ζωῆς του ἐκτὸς τῆς γλώσσης, ἡ γλῶσσα χάνει τὸ ἱστορικὸν τῆς περιεχόμενον.

Νὰ λοιπὸν ὅτι ἡ γλῶσσα δὲν εἶναι σήμερον οὔτε μόνον ἐθνικὸν ζήτημα οὔτε ἀπλῶς παλαιστρα διαπληκτισμοῦ τῶν λογίων, ἀλλ' ἡ ὀπτικὴ γωνία τῆς κρίσεως τοῦ ἐσωτερικοῦ ἀνθρώπου. Ὅσοι νομίζουν, ὅτι θὰ λύσουν τὴν δυσκολίαν, ἐὰν διευθετήσουν τὴν ἐπιφάνειάν τῆς, παρεμβάλλονται ὡς ἐκ τούτου μεταξὺ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ προβλήματός του. Ὑπάρχει μάλιστα ὁ κίνδυνος, ὅσοι θεωροῦν τὴν γλῶσσαν ὡς πρόβλημα τῆς ἐκφραστικῆς ἐπιφανείας, νὰ ὀραματισθοῦν μίαν λύσιν καὶ νὰ νομίσουν, ὅτι ἡ δυσκολία εἶναι, πῶς θὰ ἐφαρμοσθῇ εἰς τὸν ἄνθρωπον. Οἱ εἰδικοὶ τῆς γλωσσικῆς τάξεως ἐκπροσωποῦν σήμερον τὴν τεχνικὴν συνείδησιν, ἡ ὁποία, ἐπὶ τῇ βάσει ὠρισμένων στοιχείων καὶ ὠρισμένων ἀξιωμάτων, κατασκευάζει μίαν συγκεκριμένην σύνθεσιν καὶ τὴν ἐπιβάλλει ἐν συνεχείᾳ εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Ὅταν συνεπῶς, παρὰ τὴν τελειότητα τῆς τεχνικῆς λύσεως, δὲν γίνονται οἱ ἄνθρωποι, ὅπως ἐκείνη τοὺς προβλέπει, ὅσοι δὲν ἀμφιβάλλουν διὰ τὴν ἀποτελεσματικότητά τῆς, ἐπιρρίπτουν τὴν εὐθύνην εἰς τὴν συντεχνίαν παραπλησίων συναδέλφων, οἱ ὅποιοι ἔλυσαν τὸ πρόβλημα κατ' ἄλλον τρόπον. Προκύπτει δηλαδὴ εἰς τὰς ἀνωτέρω περιπτώσεις ζήτημα ἰδεολογίας.

Πολλοὶ ἐκ τῶν θεατῶν τῆς διαμάχης εὐρίσκουν ὅμως ἐνδιαφέρον νὰ συγκρίνουν τοὺς ὁμίλους, νὰ καταλογίζουσιν σημεῖα ὑπεροχῆς, ν' ἀποδίδουν εὐθύναις καὶ νὰ προβλέπουν τὰ μέλλοντα. Διὰ τοὺς περισσότερους τὸ πρόβλημα εἶναι αἰσθητικοῦ χαρακτῆρος ἢ τρόπος ἀποτινάξεως τῆς ἀνίας, διὰ τοῦτο, εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὴν προσωπικὴν τῶν ζωῆν, ἀκολουθοῦν ἓνα τρίτον δρόμον, τὸν ὁποῖον οὔτε ἡ μία οὔτε ἡ ἄλλη παράταξις σηματοδοτοῦν καὶ πολὺ ὀλιγώτερον οἱ ἴδιοι διακρίνουν.

Εἰς τὸν δρόμον αὐτὸν ἀντιστρέφει ἡ γλῶσσα τὴν ἱστορικὴν τῆς

κατεύθυνσιν. Ὅσον ὅμως περισσότερο οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἀφωσιωμένοι εἰς τὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα τοὺς κάνουν νὰ μὴ πλήττουν καὶ ὅσον εὐκρινέστερον πληροφοροῦνται, πῶς λύνονται τὰ προβλήματα τῶν, ἀρκεῖ νὰ μὴ φέρουν ἀντίρρησιν, τόσον περισσότερο ἀποκλίνουν ἐκ τῆς κατευθύνσεως, τὴν ὁποῖαν ἠκολούθησε μέχρι σήμερον ἡ γλωσσικὴ παράδοσις. Ὅ,τι λοιπὸν ἀπουσιάζει σήμερον, ὅπου ἡ γλῶσσα ἐξ ἱστορικῶν λόγων παρουσιάζεται ὡς τοπικὸν πρόβλημα, εἶναι ἡ συνείδησις τοῦ πραγματικοῦ προβλήματος. Οἱ ἄνθρωποι τῶν λογοτεχνικῶν λύσεων αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν συνείδησιν θεωροῦν περιττήν, ἐφ' ὅσον δὲν παραδέχονται ὅτι ὑπάρχει ἄλλο πρόβλημα, πλὴν τῆς ἐφαρμογῆς τῆς λύσεως, δηλαδή τοῦ ἀφοπλισμοῦ τῶν ἐναντίων.

ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ἈΝΘΡΩΠΟΣ ἈΛΛΟΤΕ ΚΑΙ ΤΩΡΑ. Ὁ μέγας χώρος τῆς ἐνσαρκώσεως τοῦ ἀνθρώπου, ἀφ' ὅτου ὑπάρχει ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν γῆν, λέγεται γλῶσσα. Εἰς τὴν ἐποχὴν μας ἡ γλῶσσα ἐγίνε παγκόσμιον πρόβλημα. Αὐτὸ σημαίνει, ὅτι διὰ τὸν ἄνθρωπον τίθεται ζήτημα ἐνσαρκώσεως τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ γλῶσσα εἰδοποιεῖ σήμερον τὸν ἄνθρωπον, ὅτι ζῆ ἐκτὸς τῆς ὑπάρξεώς του, ὅτι ἔχει προβλήματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἀνταποκρίνονται οὔτε εἰς τὴν σκέψιν οὔτε εἰς τὴν πράξιν του, δηλαδή ὅτι δὲν γνωρίζει, τί τὸν προβληματίζει, πῶς ζῆ, τί εἶναι ὁ κόσμος καὶ ποῦ κατευθύνεται. Διὰ νὰ ἐνσαρκωθῇ λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος, πρέπει νὰ γνωρίσῃ, τί κάνει προβληματικὴν τὴν ὑπαρξίν του, νὰ δημιουργήσῃ χώρους ἐνανθρωπήσεως, νὰ συνδεθῇ πρὸς τὸν ἄνθρωπον.

Αὐτὴν τὴν σύνδεσιν εἶχε καὶ ἔχει ὡς ἔργον ἡ γλῶσσα. Ἐπειδὴ ἡ γλῶσσα μετέφερε τὸν ἄνθρωπον ἐκ τοῦ κόσμου πρὸς τὸν ἑαυτὸν του, κατώρθωσεν ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴν διάστασιν αὐτὴν νὰ κυριεύσῃ τὸν κόσμον. Σήμερον ὁ ἄνθρωπος κυριεύει τὸν κόσμον, καθ' ὃν λόγον παραδίδεται εἰς τὸν κόσμον. Ὁ σύγχρονος ὅμως κόσμος δὲν εἶναι ὁ κόσμος, τὸν ὁποῖον ὁ ἄνθρωπος εὐρήκεν, ἀλλ' ἡ προβολὴ τοῦ ἀνθρώπου, δηλαδή ὁ ἄνθρωπος δημιουργεῖ τὸν κόσμον του, καθὼς ἐγκαταλείπει τὸν ἄνθρωπον. Ἐξ αὐτοῦ ἔπεται, ὅτι ὁ ἄνθρωπος δημιουργεῖ τὸν κόσμον του, ἐφ' ὅσον δὲν χρειάζεται τὴν γλῶσσαν. Ἀπὸ ἐδῶ ἀναχωρεῖ ὅλη ἡ πραγματικότης τῆς σημερινῆς ἐποχῆς, ἡ ὁποῖα ἐπιδίδεται εἰς τὴν δημιουργίαν ἐνὸς κόσμου χωρὶς ἄνθρωπον. Δι' αὐτὸν ὅμως τὸν λόγον, ἐὰν ὁ ἄνθρωπος θὰ ἤθελε νὰ διατηρηθῇ εἰς τὸν κόσμον, θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπιχειρήσῃ μίαν δευτέραν τοποθέτησιν τοῦ κόσμου ἐντὸς του, ἕνα δεύτερον περιορισμὸν τοῦ κόσμου ἐντὸς τῆς γλώσσης, μίαν ἐνανθρώπησιν κατ' ἀναφορὰν πρὸς τοὺς ὄρους ἐνὸς περιβάλλοντος, τὸ ὁποῖον τὸν προϋποθέτει. Νὰ λοιπὸν ὅτι τὸ πρόβλημα τῆς γλώσσης δὲν θὰ λυθῇ μὲ τὴν ἀντιγραφὴν τῆς τεχνικῆς εἰς τὴν περιοχὴν τῆς γλωσσικῆς ἐκφράσεως, ἀλλὰ μὲ τὴν εἴσοδον τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸν ἄνθρωπον.

Ἡ γλῶσσα ὑπῆρξε μέχρι σήμερον ἡ ἔσω πλευρὰ τοῦ κόσμου καὶ

τοῦ ἀνθρώπου. Κόσμος καὶ ἄνθρωπος ἀποκτοῦν σήμερον νέον περιεχόμενον. Ἡ γλῶσσα λοιπὸν χάνει τὸ ἀντίκρουσμά της καὶ γίνεται τὸ ὄπλον τῶν παρεξηγήσεων.

Ἐν ὧσιν τὸ περιβάλλον τοῦ ἀνθρώπου ἦτο ἡ φύσις, ὁ ἄνθρωπος ἐδημιούργησε τὸν ἄνθρωπον, διότι τὴν ἐκλείσεν ἐντὸς τοῦ λόγου. Σήμερον παριστάμεθα εἰς τὸ ἄλμα τοῦ λόγου πρὸς τὴν φυσικὴν πραγματικότητα. Ὁ λόγος παίρνει ἀντικειμενικὴν μορφήν, ἀναπτύσσει ἐξωτερικὰς διαστάσεις καὶ κατόπιν στρέφεται πρὸς τὸν ἄνθρωπον, χωρὶς ὁμῶς ὑπὸ τὴν νέαν μορφήν του νὰ χωρῆ εἰς τὸν ἀνθρώπινον λόγον. Δὲν περιορίζει λοιπὸν σήμερον ὁ λόγος τοῦ ἀνθρώπου τὸν λόγον τοῦ κόσμου. Νὰ πῶς ὁ κόσμος αὐτὸς ἀποκτᾷ μίαν αὐτονομίαν καὶ ἀντὶ νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον, τοῦ ἐπιβάλλει τὴν διάθεσίν του.

Ἐκτὸς αὐτοῦ, ἐφ' ὅσον ὁ ἀνθρώπινος λόγος παύει νὰ ἐσωτερικεύῃ τὸν κόσμον, χάνει καὶ ὁ ἄνθρωπος τὴν ἐσωτερικότητά του. Τὸ βάθος τοῦ κόσμου καὶ τὸ βάθος τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ βασικὴ ἀντιστοιχία τοῦ πνεύματος. Διὰ τοῦτο, ὅσοι γνωρίζουν μόνον τὴν ἐξωτερικὴν πλευρὰν τοῦ κόσμου, δὲν γνωρίζουν τὸν ἐσωτερικὸν ἄνθρωπον. Ἡ γλῶσσα ὑπῆρξε μέχρι τώρα ἡ ἐσωτερικὴ κοινωνία τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου. Ἔτσι κατῴρθωσεν ὁ ἄνθρωπος νὰ δώσῃ εἰς τὸν κόσμον τὴν κατεύθυνσιν τοῦ πνεύματός του. Ἀπὸ τὰ πρῶτα βήματα τῆς μαγείας μέχρι τῆς τελευταίας λέξεως τῆς ἐπιστήμης, ὁ ἄνθρωπος ἐξημέρωσε τὸν κόσμον. Τὰ ὀνόματα τῆς γλώσσης ἦσαν σχήματα τῆς συμπεριφορᾶς τῶν πραγμάτων. Ἐκτὸς τῶν σχημάτων αὐτῶν ἔμεινε μόνον ὁ Θεὸς καὶ διὰ τοῦτο μόνον ἐκεῖνος διετήρησε τὴν αὐτονομίαν του. Ἐὰν λοιπὸν σήμερον διαρρηγνύῃ καὶ ὁ κόσμος τὰ ὄρια τῆς γλώσσης, ἐὰν ἡ ζωὴ τοποθετῆται μεταξὺ πραγμάτων, τὰ ὁποῖα ἐπιβάλλουν εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸ ὄνομά των, δηλαδὴ τὴν πράξιν του, χωρὶς νὰ τοῦ ἐπιτρέπουν νὰ τὰ ἐλέγξῃ, συνεπῶς νὰ γίνῃ κύριος τῆς συμπεριφορᾶς του καὶ, ἐκ τῆς συνθέσεως τῆς αὐθαιρέτου αὐτῆς ὑπακοῆς τῶν ἀνθρώπων εἰς τὰ πράγματα, μεταξὺ πραγμάτων, αἱ ὁποῖαι μὲ τὴν σειράν των ρυθμίζουν τὴν ἀτομικὴν καὶ ἐθνικὴν ζωὴν εἰς μίαν ἀδέσποτον κυκλοφορίαν μεταξὺ κοινωνικῶν στρωμάτων, λαῶν καὶ ἡπείρων, χωρὶς κανεὶς ἐκ τῆς ἀμέσου πείρας νὰ γνωρίσῃ τὴν αἰτίαν, εὐρισκόμεθα πρὸ ἐνὸς κοσμοϊστορικοῦ ρήγματος μεταξὺ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ κόσμου ἀφ' ἐνὸς καὶ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς ἐκφράσεώς του ἀφ' ἑτέρου.

ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ ΤΩΝ ΑΝΕΚΦΡΑΣΤΩΝ.

Πράγματα καὶ πράξεις διαφεύγουν εἰς τὴν ἐποχὴν μας τὸν ἔλεγχον τοῦ ἀνθρώπου, αὐξάνονται καὶ τερατοουργοῦν, χωρὶς νὰ χρειάζονται τὸν ἄνθρωπον, παρὰ μόνον ἐφ' ὅσον τὸν ὑποχρεώνουν νὰ προσαρμόσῃ τὴν ζωὴν του εἰς τοὺς ἐσωτερικοὺς των νόμους καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ ἐπιτρέπῃ τὴν διακλάδωσίν των, δηλαδὴ τὴν προοδευτικὴν ἀντι-

κατάστασιν τῶν φυσικῶν ἀντικειμένων καὶ τῶν ἱστορικῶν συνηθειῶν. Βεβαίως θὰ ἦτο δυνατὸν ὁ ἄνθρωπος νὰ προσαρμόσῃ τὴν ζωὴν του εἰς τοὺς νόμους τῶν συγχρόνων πραγμάτων καὶ πράξεων, ὅπως συνέβη, ὅταν ἔπρεπε νὰ ζήσῃ εἰς τὸ μέσον τοῦ φυσικοῦ κόσμου, εἰς τρόπον ὥστε νὰ λογοδοτήσῃ διὰ τὴν ἐξέλιξίν των. Ἡ δυνατότης αὕτη εἶναι ἡ προοπτικὴ τοῦ ἀνθρώπου, τοῦτο ὅμως σημαίνει, ὅτι ὀλόκληρον τὸ μέλλον τοῦ ἀνθρωπίνου γένους μεταβάλλει προσανατολισμόν, εὐρίσκεται εἰς τὴν ἀρχὴν ἑνὸς αἰῶνος, τὸν ὁποῖον δὲν χαρακτηρίζει ἡ σχέσις ἀνθρώπου - φυσικὸς κόσμος, ἀλλὰ τὸ πρόβλημα ἀνθρώπου - τεχνικὴ, δηλαδή ἡ σχέσις τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν προβολὴν του, ἐπομένως μία μεταφυσικὴ ὑπόθεσις, ἱκανὴ νὰ κλείσῃ τὴν φυσικὴν ἱστορίαν τῶν ἀνθρώπων μὲ ὅλα τὰ περιεχόμενα, τὰ ὁποῖα τὴν ἐχαρακτήρισαν καὶ ν' ἀνοίξῃ τὸν χρόνον εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς σχέσεως τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ἑνὸς καθαρῶς φιλοσοφικοῦ ἔργου μὲ ἀρχὴν καὶ τέλος μίαν γλώσσαν ἐσωτερικῶν καὶ μόνον διαστάσεων.

Ἐν ὅσῳ ὅμως ἡ γλώσσα αὕτη ἀπουσιάζει, ὁ κόσμος ἀρχίζει νὰ γίνεταί ἀπερίγραπτος, νὰ χάνῃ τὰ ποιοτικά του γνωρίσματα, τὸν μέχρι τοῦδε διαφορισμὸν τῆς γλώσσης, νὰ προσλαμβάνῃ ποσοτικὴν ἐμφάνισιν, νὰ μὴ διαθέτῃ ἐπομένως ἐσωτερικὰ χαρακτηριστικὰ καὶ νὰ τροποποιῇ τὰ σχήματά του, χωρὶς νὰ φέρῃ τὴν εὐθύνην ἢ γλώσσα. Τὰ ὀνόματα δὲν ἔχουν λοιπὸν τὴν δύναμιν οὔτε νὰ περιορίσουν τὸν κόσμον οὔτε νὰ συγκρατήσουν τὸν ἄνθρωπον, δὲν ἐρμηνεύουν οὔτε τὴν φύσιν τοῦ κόσμου οὔτε τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ἀνθρώπου καὶ γίνονται ἀπλᾶ μέσα συνεννοήσεως ἢ μέσα καταστροφῆς, ἐρχόμενα καὶ ἀπερχόμενα χωρὶς νὰ ἐρωτηθῇ ἢ πείρα, χωρὶς νὰ ἐγγυᾶται καὶ νὰ εὐθύνεται ὁ ἄνθρωπος.

Παρὰ ταῦτα ὁ ἄνθρωπος ἐξακολουθεῖ νὰ νομίζῃ, ὅτι προσωπικῶς γνωρίζει καὶ τὸν κόσμον καὶ τὴν ἀτομικὴν του ὑπαρξιν καὶ τί συμβαίνει εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ τί συντελεῖται ἐντὸς του, διὰ τὴν γνώσιν αὕτην χρησιμοποιεῖ ὅμως τὰ σχήματα ἑνὸς ἄλλου αἰῶνος. Χωρὶς συνήθως νὰ τὸ ἀντιλαμβάνεται, ὅταν ἐρμηνεύῃ, ὅτι τὸν περιβάλλει καὶ ὅτι εἶναι αὐτὸς ὁ ἴδιος, ἐπιχειρεῖ μίαν ἀναχρονιστικὴν ὑπαναχώρησιν, ἀναφέρεται εἰς τὰ θέματα καὶ τὴν δυνατότητα ἄλλων καιρῶν, ἀλλ' ἐπειδὴ ζῆ ἐξ ἑνὸς πνεύματος, τὸ ὁποῖον δὲν ἔχει εἰσέλθει ἀκόμη εἰς τὴν γλώσσαν, τοῦ διαφεύγει ἡ δυνατότης νὰ ἐπιβάλλῃ εἰς τὸ περιβάλλον καὶ εἰς τὴν πράξιν του, ὅτι τοῦ φαίνεται σκόπιμον. Παρακάμπτει κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὴν γνώσιν τῆς πραγματικῆς του σχέσεως πρὸς τὸν κόσμον καὶ τὴν ἰδικὴν του ζωὴν, ὥστε ἡ γλώσσα νὰ ὑπάρχῃ διὰ νὰ κατοπτρίξῃ τὴν ἡτταν του καὶ τὴν κυριαρχίαν τῶν ἀνεκφράστων, τὸν κατακερματισμὸν τῆς πραγματικότητος εἰς τὰ τμήματά της καὶ τὴν συντριβὴν τῆς ἐσωτερικῆς του συνεπειᾶς, τὴν ἐπιστροφὴν του εἰς τὸν προανθρώπινον καιρὸν τοῦ κόσμου, τὸν χρόνον, ὁ ὁποῖος εὐρίσκετο καθ' ὁδὸν πρὸς τὴν γλώσσαν.

ΤΟ ΓΕΓΟΝΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΑΙΤΗΜΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΜΑΣ ΣΤΙ-
ΓΜΗΣ. Σήμερα η γλώσσα είναι πρόβλημα, όχι διὰ νὰ ἔχη ἐξωτερικὴν
ὁμοιομορφίαν, διὰ νὰ εἶναι ὁ λόγος αἰσθητικῶς ἀνεκτός, ὡς ἐπιβίω-
σις ἐνὸς παρελθόντος καιροῦ ἢ διὰ νὰ καταγράφη ἀκριβῶς τὴν ἀντί-
ληψιν τοῦ κόσμου ἐκ μέρους ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ὡς ἐκ τῆς φύσεως τῆς
νέας πραγματικότητος δὲν συλλαμβάνουν τὰ γεγονότα, ἐκ τῶν ὁποίων
ζοῦν οὔτε ἐλέγχουν τὰ πράγματα, πρὸς τὰ ὁποῖα ἔρχονται εἰς μίαν
προγραμματικῶς συμπτωματικὴν ἐπαφὴν, ἀλλὰ διὰ νὰ φέρῃ τὸν ἄν-
θρωπον ἐντὸς τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ πρόβλημα αὐτὸ δὲν εἶναι
δυνατὸν νὰ λυθῇ, ἐὰν ὁ ἄνθρωπος δὲν ἐννοήσῃ, ποῦ καὶ πῶς ζῆ, τὸν
κόσμον, ὁ ὁποῖος ἀντικαθιστᾷ τὴν φύσιν καὶ τὴν ἱστορίαν. Ἡ γλώσ-
σα δηλαδὴ σήμερα ἔχει ὡς ἀποστολὴν νὰ γίνῃ ὁ ἐσωτερικὸς σύνδε-
σμος μεταξὺ ἀνθρώπου καὶ τεχνικῆς.

Διὰ πρώτην φοράν ἀπὸ τῆς καταβολῆς τοῦ ἀνθρώπου ἡ γλώσσα
παύει νὰ εἶναι ὑπόθεσις τοῦ λαοῦ καὶ γίνεται ὑποχρέωσις ἐκείνων, οἱ ὁ-
ποῖοι εἰς τὴν καταιγίδα ἐνὸς νέου καιροῦ, ὁ ὁποῖος ὑπάρχει ἐφ' ὅσον
ἀνατρέπει τὸν φυσικὸν καὶ τὸν ἱστορικὸν κόσμον καὶ ἀφήνει τὸν
λαὸν ἀνυπεράσπιστον ἐντὸς ἐνὸς ἐσωτερικῶς ἀπροσίτου καὶ ἐκ συ-
στήματος ἀσυνεχοῦς κόσμου, θὰ τολμήσουν νὰ δοθοῦν εἰς τὸν νέον
καιρὸν, πρὸ παντὸς ἄλλου νὰ τὸν ἀγαπήσουν, νὰ μὴ κρυφθοῦν οὔτε
εἰς τὸ παρελθὸν οὔτε εἰς τὸ μέλλον, νὰ ὑπερπηδήσουν δηλαδὴ καὶ τὴν
ἀπαισιοδοξίαν καὶ τὴν αἰσιοδοξίαν, διὰ νὰ μὴ προδώσουν τὸν ἄνθρωπον.
Πολλοὶ ἐκ τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν θὰ χάσουν ἴσως εἰς τὴν ἀφοσίωσιν
αὐτὴν τὴν ψυχὴν των, ἡ θυσία των ὅμως θὰ ἔχη μεγαλυτέραν σημα-
σίαν διὰ τὸν ἄνθρωπον ἀπ' ὅ,τι θὰ εἶχεν ἡ περιφρούρησις τῶν ἀτο-
μικῶν των ὑποθέσεων. Ἡ περιφρούρησις τῶν ἀτομικῶν ὑποθέσεων θὰ
ἦτο δυνατὸν νὰ συμπέσῃ πρὸς μίαν ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ χρήσιν ἐνὸς
γλωσσικοῦ ὀργάνου, τὸ σῶμα τοῦ ὁποίου ν' ἀπαρτίζεται ἐξ ὀνομάτων,
τὰ ὁποῖα δὲν δημιουργεῖ, ἀλλ' ἀποστηθίζει, χωρὶς νὰ κατέχη τὸ πε-
ριεχόμενόν των, νοημάτων, τὰ ὁποῖα ἐπαναλαμβάνει, χωρὶς νὰ τοῦ
εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποστηρίξῃ μὲ τὴν προσωπικὴν του πείραν καὶ γε-
γονότων, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦνται ἀπὸ χαρτὶ καὶ ἤχους, ὥστε, ὅταν
συζητῇ, νὰ ἐκπροσωπῇ τοὺς διανομεῖς των. "Ὅσοι περιφρουροῦν σήμε-
ρον, ὅ,τι ὑπῆρξεν ἢ ὅ,τι ὑπάρχει, διότι νομίζουν ὅτι ἡ ἀτομικὴ των
ἀξία τοὺς ἐπιβάλλει νὰ γίνουν ὑπερασπισταὶ πραγμάτων, εἰς τὰ ὁποῖα
δὲν εἶναι δυνατὸν ἐσωτερικῶς νὰ δοθοῦν, ἴσως χάσουν αὐτὴν τὴν ἀ-
ξίαν, ἐπειδὴ δὲν ἔχουν τὴν διάθεσιν νὰ τὴν θυσιάσουν. Περισσότερον
ὅμως κάθε ἄλλης ἐποχῆς ἢ ἐποχὴ τῆς συντριβῆς τοῦ ἐσωτερικοῦ ἀν-
θρώπου εἶναι μία ἐποχὴ θυσίας. Αὐτὸ θὰ πρέπει νὰ τὸ γνωρίζουν ἰδίως
οἱ αἰσθητικοὶ καὶ οἱ προφητικοὶ ἄνθρωποι. Σήμερα δηλαδὴ ὁ κόσμος
δὲν θὰ σωθῇ μὲ τὴν συγκίνησιν οὔτε μὲ τὴν πρόβλεψιν ἢ τὴν καταδί-
κην. "Ὅσοι ἐξωραΐζουν ἢ στιγματίζουν τὸν κόσμον, προβάλλουν ἄλ-
λοθι εἰς τὸ αἶτημα τῆς θυσίας. Αὐτὴν τὴν στιγμὴν ὁ ἄνθρωπος χρειά-
ζεται πρὸ παντὸς ἄλλου τὴν ἀγάπην.

Διὰ πρώτην φοράν εἰς τὴν ἐποχὴν μας ὁ ἄνθρωπος ἀντιμετωπίζει τὸν κόσμον, χωρὶς τὴν ὑποστήριξιν τοῦ παρελθόντος. Αὐτὸ σημαίνει, ὅτι ὅσοι θέλουν νὰ ὑπηρετήσουν τὸν ἄνθρωπον, πρέπει νὰ τὸν βοηθήσουν νὰ δημιουργήσῃ ἐντὸς τοῦ κόσμου τὴν πνευματικὴν του στέγην. Διότι ὑπάρχει ὁ κίνδυνος ἡ πνευματικὴ ζωὴ νὰ ἐξανεμισθῇ εἰς τὸ ὑπαιθρον τοῦ κόσμου. Τὸ ὑπαιθρον αὐτὸ λέγεται σήμερον «γλώσσα». Δὲν στεγάζει σήμερον ἡ γλώσσα τὸν ἐσωτερικὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸν συγκρατεῖ ἐκτὸς τῆς πραγματικότητος, ἐκ τῆς ὁποίας ζῆ καὶ ἡ ὁποία τὸν ὀδηγεῖ εἰς τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον. Ἡ πορεία τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος συντελεῖται αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἐκτὸς τῆς γλώσσης, δηλαδή χωρὶς τὴν ἐσωτερικὴν συμμετοχὴν τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ κίνησις τῆς ἱστορίας εἰς τὴν σκιὰν τοῦ λόγου εἶναι τὸ κεντρικὸν γεγονός τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου. Βεβαίως διὰ τὴν κίνησιν αὐτὴν ὑπάρχουν τεχνικαὶ βακτηρίαι, ὥστε, ὅταν ὁ ἄνθρωπος προσκρούῃ εἰς τὰ ἐμπόδια, νὰ πορεύεται κατὰ μῆκος τῶν ἐμποδίων μέχρις ὅτου τὰ παρακάμψῃ, χωρὶς φυσικὰ νὰ γνωρίζῃ, τί ἀκριβῶς παρέκαμψε. Ὅσοι ὅμως εἰς τὸ ἡμίφως τοῦ λόγου διακρίνουν, ὅτι οὐσιαστικῶς ἡ ἱστορία παρακάμπτει τὸν ἄνθρωπον, γνωρίζουν ὅτι ἡ μόνη λύσις τοῦ προβλήματος δὲν εἶναι ἡ τελειοποιήσις τῆς βακτηρίας, ὥστε εἰ δυνατόν τὰ ἐμπόδια νὰ παρακάμπτωνται, προτοῦ ὁ ἄνθρωπος τὰ πλησιάσῃ, ἀλλ' ἡ μετάθεσις τῆς κινήσεως ἐντὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὥστε τοῦλάχιστον ὁ ἄνθρωπος νὰ μὴ παρεξηγῆ, ὅτι ἐγκαταλείπει εἰς τὴν ἱστορικὴν του κατεύθυνσιν.

Ἡ διείδυσις τῶν ἀκτίνων τοῦ λόγου εἰς τὸν κόσμον τῆς ἱστορίας θὰ σημαίνη ὅμως ταυτόχρονως λύσιν τοῦ γλωσσικοῦ προβλήματος. Πρὸ παντὸς ἄλλου θὰ σημαίνη εἰσοδὸν τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος εἰσέρχεται εἰς τὸν ἄνθρωπον, συλλαμβάνει τὸν κόσμον, ἀνακαλύπτει τὸ βάθος του, τὸν κάνει διαφανῆ, ὥστε νὰ δέχεται τὸ βλέμμα τοῦ πνεύματος. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς ἡ γλώσσα γίνεται ἄνοιγμα, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ ἄνθρωπος ἀντικρύζει, ὅτι βαθύτατα τὸν ἀπασχολεῖ ἐντὸς τοῦ κόσμου. Ὅσοι παρατηροῦν σήμερον τὴν γλώσσαν, βλέπουν λοιπὸν τὸν σύγχρονον κόσμον τοῦ ἀνθρώπου. Ὅσοι ὅμως νομίζουν, ὅτι τὸ μέλλον τῆς ἱστορίας ἐξαρτάται ἐκ τοῦ κατὰ πόσον ὁ ἄνθρωπος θὰ συναντήσῃ ἢ θὰ παρακάμψῃ τὸν ἄνθρωπον, ἐκ τοῦ ἐὰν θὰ ἐσωτερικεύσῃ ἢ ὄχι τὴν προβολὴν του, δὲν θὰ πρέπει νὰ παρατηροῦν τὴν γλώσσαν, ἀλλὰ νὰ φιλοξενήσουν ἐντὸς τῆς τὴν οὐσίαν τῆς τεχνικῆς, τὸν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος ἐπιχειρεῖ νὰ ζήσῃ ἐκτὸς τοῦ ἀνθρώπου.